

Özgür Toplumun Hasatı

Hasan Çörtük

Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Toplum... Toplanmış olan... Toplananların toplamı... Her hayalden, her değerden, her geçmişten, her gelecekte, her ölüm ve her yaşamdan, her düşünceden, her uyum ve zıtlıktan oluşan evrenin en karmaşık yapısı... Ayrıca en zor bir arada tutulabileni; çünkü uyum içinde çalışması gereken parçalar bazen birbirine taban tabana zıt olabiliyor. Bu zıt parçalar da birbirini tahrip edip çalışan diğer parçaların bozulmasına ve sistemin çökmesine sebebiyet veriyor.

Peki, bu konuda ne yapabiliriz? Devlete sınırsız yetki verelim ve o parçaları yontu yontu birbirine uyumlu hale mi getirmeye çalışsın? Denesim bakalım. Sınırlar içerisindeki insanları ulus-devlet anlayışına göre yönetti başta. Azınlıklar aslında az değildiler. Yine de bastırıldılar. Sen aslında yoktun dediler, bu olacaksın dediler. Sen ritüellerini şöyle gerçekleştireceksin, sen gerçekleştirmeyeceksin. Olmadı. Ekonomiyi ben yöneteceğim dedi. Tüm talep arz dengesini kurup ilerleyeceğiz dedi. Kim ne ister bilemedi. Yine olmadı. Tüm kesimlere eşit haklar vereceğiz derken herkesi aynı yapmaya çalıştı. Beceremedi. İnsan öldü, devlet yıkıldı.

Devlet, zorunlu bir kötülüktür. Neden zorunludur? Devletin iki temel görevi vardır. Sadece bu iki görevle de hem kendi varlığını hem de toplumun refahını sürdürebilir: Hukuk ve güvenlik... Bu vazifeleri devlet, halkın göstermiş olduğu ortak irade ile ifa eder. Peki, bu ortak irade ne demektir ve kimin ortaklığını ifade eder?

Başta belirttiğim gibi, toplum birçok farklı unsurdan oluşan, her bir bireyin farklı yaşantıları, farklı hayalleri ve şüphesiz farklı gelecekleri olan bir yapıdır. Toplum birbirinden bu kadar farklı iken ortak bir iradeye nasıl ulaşabiliriz? Tek cevap: Ulaşamayız. Her kesim hatta bazen herkes farklı şeyler isteyecektir. Bazen muhafazakârlar, sekülerlerin istediklerini istemeyecekler, bazen işçi ve patron sınıfı karşı karşıya gelecek, konular tartışılacak, çözüm aranacak. Bizler böyle durumlarla baş ederken tıpkı mini mini birken dersi dışarıda işleyip işlememe seçimini yaptığımız gibi çoğunluğun verdiği karara göre karar veriyoruz. Doğru olan da budur. İşte buna çoğulculuk deniyor. Sekülerlerin çoğunlukta olduğu yerde onların istediği kararlar, muhafazakârların çoğunlukta olduğu yerde onların istediği kararlar verilir. Tabi ki "insan hakları" çerçevesinde... Yazıyı okurken aklınıza abartılı durumlar gelecektir. Ya sekülerler camileri yıkalım derse? Ya muhafazakârlar sekülerleri döve döve yola getirelim derse? Öncelikle aklınıza ilk başta böyle sorular geliyorsa ön yargılarınızı yıkın. Çünkü sekülerler ya da muhafazakârlar böyle şeyler istemiyorlar. İnsanlar bu kadar vahşi değiller.

Konumuza gelecek olursak yönetim halkın çoğunluğunun isteklerine göre şekillenir. Temsili yönetimlerde halk muhafazakâr ise muhafazakâr yöneticileri, sekülerse seküler yöneticileri tercih edecektir. Kararlar da ona göre çıkacaktır. Çoğunluk ne isterse o olacaktır. Fakat eğer yönetim çoğunlukta olmayan seçmene yapmayı istemediği, insan hakları ile bağdaşmayan kararları dayatıyorsa bu çoğunlukçuluk olur. Bu, diktatörlüğün halkın çoğunluğunun elinde olmuş halidir. Bu da özgür çoğulcu bir toplumda yer almaz. İnsanları muhafazakâr-seküler diye ayırmış olmam kutuplaştırma amacını taşımıyor. Farklı düşünceler sadece birbirlerinden farklıdır. Birbirleri ile düşman değildirlerdir. Evet, çatışırlar, ama asla savaşmazlar. Bu ayrımı işlevsel olması yönüyle yaptım çünkü bu iki kesim dünyadaki her toplumda bulunmaktadır. Bir arada yaşayabilmeleri için hiçbir sakınca yoktur. Zira özgür çoğulcu toplumlarda bir arada yaşayabildiklerini biliyoruz.

Şimdi çeşitli toplum bize ne getirir ondan bahsedelim. Çeşitli toplum, farklı kültürlerin bir arada yaşadığı, düşüncelerin farklılaştığı, piyasanın farklılaştığı toplumdur. Farklılık kelimesini negatif düşünmeyin. Bu farklılık markette tam yağlı, yarım yağlı ve yağsız süt farklılığı gibidir. Buradaki

farklılık zenginliği ifade eder. Çeşitlilik budur. Biz bu üç çeşidi de bünyesinde barındıran marketlere başarılı, ürün yelpazesi geniş market deriz.

Çeşitliliğin bir arada bulunabildiği toplumlar başarılı toplumlardır. Çünkü o toplumda saygı ve hoşgörü vardır. Bu saygı sadece kesimlerin birbirlerine gösterdiği saygı ile kalmaz. Aynı kesim içerisinde bulunan bireylerin de birbirlerine karşı saygılı olmasını sağlar. Böylece toplum hep beraber çeşitliliği sayesinde, farklı düşünmesi sayesinde hızlı yükselir. Tıpkı o üç çeşit sütü bünyesinde barındıran market gibi.

Çeşitlilik, özgürlükle birlikte ekonomiye büyük katkı sağlar. Çeşitli toplumlarda düşünme ulus devletlerde olandan daha çeşitli olacaktır. İhtiyaçları daha çeşitli olacaktır. Üretimleri daha çeşitli olacaktır. Yani pazarları daha büyük olacaktır. Bu üretim-tüketim dengesinin devlet tekeline alınmasıyla da toplum kendi istediğini ihtiyacı kadar üretecektir. Serbest piyasada “görünmez el” dediğimiz sihirli talep-arz dengesi sayesinde toplum ihtiyacı olanı her daim bulabilirken israftan da kaçınarak elindeki malı en iyi şekilde değerlendirecektir. Pazarın büyüklüğü ve ürünün çeşitliliği sayesinde de üretici dış ticaret yapabilecek, hem kendisini hem parçası olduğu toplumu hem de dünyayı zenginleştirecektir.

Dünya aslında küreselleşmeyle birlikte küçülen, farklı toplumların bir arada yaşayabileceği bir yer haline geliyor. Aslında bu süreç sandığımızdan hızlı ilerleyebilir. Fakat henüz buna hazır olmayan bazı politikacılar yüzünden dünya hala tel örgülerle ayrılmış durumda. İlya Somin, Sınırları Açmak ve Dünyayı Özgürleştirmek için 9 Neden (9 Reasons to Open Borders and Free The World) adlı yazısında sınırları iki taraflı olarak açmanın getireceği yararları bahseder. Bu yararları kimisi ahlaki, kimisi siyasi, kimisi ekonomik yararlarıdır. Tabii bu konuda en önemli şey bunun bir hak olmasıdır. Bu tartışılmaz ama burada yararlarından bahsedelim biraz. Bana göre en büyük yararı Maslow'un meşhur ihtiyaçlar hiyerarşisinin tepesinde yer alan kendini gerçekleştirme izni vermesidir. Şimdi çeşitli toplumunun gelişime katkısı açısından bu konuyu inceleyelim. Şu anda Avrupa'da yaşanan göçmen krizi -kriz demeye dilim varmasa da literatüre uyumlu olması açısından böyle zikredeğim- iyi bir örnek olacaktır. Avrupa bu sınırları açmamak için elinden geleni yapıyor olsa da sadece birkaç bin göçmen almaya zahmet etti. Peki, göçmenler arasında kimler vardı? Mühendisler, doktorlar, müzisyenler, dünyaca ünlü sporcular, işçiler ve daha niceleri. Avrupa sadece etnik, dini kökenlerine bakarak insanları almamakta direniyor. Dünyaya bir bakın. Hindistanlı mühendisler denince aklınıza bir şeylerin gelmemesi mümkün değil. Ama Hindistan denince aklımıza gelen sadece sefillik... Sömürge döneminden

kalma eğitim sistemleri sayesinde inanılmaz matematik becerisi ile yetişiyorlar. Şu an gelişmiş ülkelere sorsak kaç ülke Hindistan'dan koşulsuz olarak göçmen alır? Bir elin parmağını geçmez. Çünkü gelenlerin Hindistan'dan, Suriye'den sadece sefillik getireceklerini, ülkeye yük olacaklarını düşünüyorlar. Hayır, Türkiye birçoklarını aldı. 2,5 milyon göçmen geldi ve gelmeye devam ediyor. Şu anda çoğunlukla sanayinin çeşitli kollarında çalışmaktalar. Göçmen oldukları ve hayata tutunmaya çalıştıkları için de işlerini en güzel şekilde yapıyorlar. Sanayilere gidip bakın. Çalışan birçok Suriyeli ve çalışmalarından memnun birçok işveren göreceksiniz. Eğer önlerinde Türk vatandaşı olmamalarından kaynaklı bir engel olmasaydı hizmet sektöründe, sanayi sektöründe çok daha kilit rol oynayacak yerlere gelebileceklerdi. Avrupa bunu yapmadı. İş gücü ihtiyacı sürekli artarken Suriyeli mültecileri reddetti. Tabi bu başta bir ahlak sorunudur. Ama yazımızda gelişimden bahsettiğimiz için bu boyutta inceledik. Avrupa mültecileri alsa, dünyadaki tüm ülkeler güvenliği tehdit edecek durumlar hariç sınırları açmaya izin verse toplum çeşitlendiği için gelişecek. Çünkü pazar gelişecek, çeşitlilik artacak ve büyüme hızlanacak.

Dünya çeşitli toplumlardan oluşuyor. Toplular çeşitlendikçe de insanlar ahlaki açıdan gelişiyorlar. Birbirlerine saygı göstermeyi, hoşgörü duymayı, hatta farklı kültürler öğrenerek eğlenmeyi, en güzel içgüdülerimizden olan merakın tatminini yaşıyorlar. Elbette her grubun kendi ahlaki anlayışı vardır. Farklı toplumların olması ahlakları çatıştırmaz. Diğer toplumun ahlakını kendi ahlakımız ile yargılamamız gerektiğini öğretir bize. Hatta grup içerisinde bireylerin de kendi ahlakları ile diğerini yargılamamasını sağlar. Toplum da barış ve huzur içinde ilerlemeye devam edebilir.

Çoğumuz hazırız çeşitli toplumlarla yaşamaya aslında. Neden direttiğimizi bilmiyorum. Özgürlük laflarının dilde kalmasından mı? Yoksa kendi doğrularımızdan vazgeçemediğimiz için mi? Sebebi ne olursa olsun gittiğimiz yer bir arada yaşayabildiğimiz küresel bir dünya olacak. Hala neyi bekliyoruz?